

VODNÍ SKAUT,

který k nám spadl z Marsu

o životě
Josefa Rösslera-Ořovského

napsal
Otto Janka - Ropim

ČIN - nezávislý skautský zpravodaj
Červen 1999

U originálu fotografie bylo připsáno: „Vzpomínka na lyžecký Kurs českých skautů o vánocích na Benecku 1920“

Od maňasa ke kánoi se propádl Josef Rössler-Ořovský a jako první importoval „vodáctví“ do Čech

VODNÍ SKAUT,

který k nám spadl z Marsu

Na oddílovém oznamovateli visela fotografie Josefa Rösslera-Ořovského a před oznamovatelem stál Kim z družiny Vlaštovek. V ruce držel nakousnuté jablko. Asi bylo kyselé. Tvářil se, jako kdyby právě kousl do kyselého jablka.

„Tehle pán založil u nás vodní skauting?“ zeptal se nedůvěřivě.

„Ano.“

„A proč nemá na hlavě cylindr?“

„Jak to můžu vědět?“

„Představuju si...“

Věty, které Kim začínal slovy „představuju si,“ někdy končily tak, že letěl do vody ještě dřív, než stačil klesnout hlasem k tečce na konci věty, kterou začal slovy: „představuju si“.

Hop, kormidelník družiny Vlaštovek, říkal, že tak činí z důvodů výchovných a pro Kimovo dobro.

„Představuju si, že přijel kočárem.“

„Žil v době, kdy se ještě kočárům říkalo ekvipáž. A kam si představuješ, že přijel?“

„Někam. Tam, kde pak založil vodní skauting. Představuju si, že tam přijel kočárem, anebo ekvipáží, na tom tak nezáleží, a dál že kráčel po červeném koberci a na konci toho červeného koberce že založil vodní skauting. Představuju si, že vypadal přesně tak, jak se na nás kouká z té fotografie, jen měl ještě na hlavě cylindr.“

Na té fotografii Rössler-Ořovský opravdu jako vodní skaut nevypadal. Zdál se nabroušený. Asi jako profesor, který vyšetřuje ztrátu třídní knihy. Kdysi dávno se to stalo, ještě za císaře pána... Měl na nose cvikr, na sobě snad černý frak, bílou naškrobenou košili, vysoký límec – určitě ho musel škrtit – pod vysokým límcem měl uvázaného bílého motýlka. Cylindr na hlavě neměl. Nebylo však úplně vyloučeno, že byl někde blízko a že se jen na fotografii nevešel.

„Rössler-Ořovský pro nás objevil řeku,“ pokusil jsem se ho obhájit.

„Představuju si,“ přerušil mě Kim, „že řeky u nás tekly už dřív.“

Hop měl pravdu. Nejlepší by bylo hodit Kima do té řeky, která tady opravdu byla o hodně dřív než Rössler-Ořovský, a která tady pořád ještě je a je jako stvořená k tomu přimět Kima, aby si už konečně přestal vymýšlet.

„Je to tak, jak říkáš,“ připustil jsem, „ale od té chvíle, kdy se na řece objevil Rössler-Ořovský, už to byla jiná řeka. Samá voda, Kime, v jeho životě byla samá voda. Naučil nás spoustu bezvadných her na vodě.

Naučil nás plout po řekách. Naučil nás stavět stany na březích řek. Naučil nás zapalovat na tábořištích večer ohně a zpívat s kytarou brnky brnky vodácké litanie. Založil Český Yacht Klub. Uskutečnil první vodácký maratón Budějovice – Praha. Přivedl na řeku první oddíl vodních skautů.

Naučil nás spoustu bezvadných her také na zamrzlé vodě. Už jako student císařsko-královského gymnázia v Jindřišské ulici v Praze založil Bruslařský klub. Měli brusle, kterým říkali šnekovky, šroubovky, dřeváky a čunderky a v noci se jim zdálo o šlajfkách. Šlajfky byly nejlepší brusle devatenáctého století. Potom si Rössler-Ořovský vymyslel a nakreslil vlastní brusle a potom si nechal podle svého nákresu zhotovit „zvláštní, nízké rovné brusle se šroubem do podpatku“. Potom přejmenoval svůj spolek na Bruslařský závodní klub - a začali závodit. Také začali hrát hokej. Už měli hokejky, ale ještě neznali puk. Hráli hokej tenisákem.

Naučil nás spoustu bezvadných her také na vodě, která zamrzla do podoby sněhových vloček. Dávno před hajnými hraběte Jana Harracha začal lyžovat. Už v lednu roku 1887, v noci, za svitu plynových lamp, projel na lyžích přes Václavské náměstí. V Zemích koruny české se tak objevily první lyžařské stopy. Měl jen jednu hůl, ale zase hodně dlouhou, a když s sebou po prvé praštil na zadek, byl to první pád českého lyžaře v Zemích koruny české a když se po prvé zastavil telemarkem, byl to první telemark v našich dějinách telemarků a tak dál...

Rössler-Ořovský byl jako Kryštof Kolumbus. Objevoval nám nové světy. Anebo, když jsem o něm četl, taky jsem měl pocit, že k nám spadl z Marsu“.

Kim ještě pořád držel v ruce nakousnuté jablko a ještě se pořád tvářil jako Kim z družiny Vlaštovek, který si nemíní nechat něco nakukat.

„Dovedu si představit,“ prohlásil po zralé úvaze, „že k nám spadl z Marsu, ale nedovedu si představit, že by spadl z kanoe do řeky. Uplaval by mu cylindr“.

Kim se drze křenil na fotografii nóbl pána v cvikru a s bílým motýlkem.

„Určitě někdy spadl do řeky“, pokusil jsem se ho přesvědčit. „Všechno tenkrát, na začátku století, když po prvé plul na řece, teprve začínalo. Neměl kilometrůž a nemohl si v ní přečíst, co ho na řece čeká a nemine. Už věděl, že proudnice je vždycky na vnějším oblouku řeky, ale ještě nevěděl, že pod Tábořem se Lužnice spletla a že na jednom místě je na vnějším oblouku řeky Kamenné stádo a že až tam dopádluje, a až tam bude hledat proudnici, najde kameny a rozmlátí na nich loď a že sám zahučí do řeky.“

„Sire, uplaval mi cylindr, byl byste tak laskav kouknul se po něm?“ ozval se Kim. „Ještě jednou řekneš slovo cylindr a poletíš do vody a až vyplaveš dostaneš pádlem po kebuli a pak snad konečně pochopíš, že pán, kterému se posmíváš, není náš pan Rössler-Ořovský, náš je ten druhý, ten, který v Kamenném stádu polykal andělíčky, chytal loď a nacucaný bágel a pádlo – staré patagonče se zakulaceným listem – a pak se s vyplazeným jazykem dostal na břeh a říkal si: musím to klukům napsat na oznamovatel. Kamenné stádo! Jedte vpravo!

Věděl, že za ním poplují další, celé procesí bezvadných kluků a holek že je pozve na řeku a že to bude on, kdo jim bude říkat, jak mají plout. Byl to nejlepší vodní skaut pod sluncem. Škoda, že se s ním už nikdy na řece nesetkáme. Už dávno pádluje někde jinde, daleko od nás, ale řeka, kterou měl rád, tady zůstala.

Byl to on, kdo objevil, že nebe není jen nad námi, ale taky na vodě, ne však proto, že se na ní zrcadlí, ale proto, že po ní plují kanoe. Byl to on, kdo nám objevil řeku a jmenoval se Rössler-Ořovský a jestli o něm ještě jednou řekneš, že nosil cylindr, tak si řeku, kterou objevil taky pro tebe, poletíš prohlédnout hodně zblízka, to si pamatuj.“

„Pax! Slibuju, že už nikdy neřeknu, že Rössler-Ořovský nosil cylindr, i když je dost pravděpodobné, že cylindr nosil.“

Rössler-Ořovský se narodil v roce 1869. Svět, ve kterém žil, byl jiný a už si ho ani moc neumíme představit. Tenkrát nám ještě vládl z Vídně císař a komu se to nelíbilo měl smůlu, protože ho zavřeli. Ženy ještě nosily krinolíny a pánové cylindry. Na výlety se z Prahy jezdilo až do Šárky.

„Třeba cylindr někdy nosil,“ připustil jsem.

„Nechceš žvejkačku?“ ozval se Kim smířlivě.

„Nechci. Tenkrát, když byl Rössler-Ořovský ještě kluk – on vlastně byl kluk pořád, i s cylindrem na hlavě, ale když si ještě musel stoupnout na špičky, aby pověsil cylindr na věšák – tenkrát ještě žvejkačky neznali. Tenkrát znali jen pocukrovaná cicvárová semínka. Byla hlavně na vyhánění škrkavek z lidského těla. Červi po nich chcípli. Kluci a holky je jedli, protože to bylo ještě před vynálezem žvýkaček a protože skoro nic lepšího neznali. Pak taky cucali pendrek. Bylo to prý skoro stejné jako cucat tkaničky od bot. Černé tkaničky z černých bot. Měli pak pusy taky černé. A ještě znali čtyřbarevná mejdlíčka. Prý opravdu chutnala trochu jako mýdlo.

Uznej Kime, že to byla otrava. Neznali žvýkačky. Neznali lyže ani brusle. Nesměli hrát fotbal. Válka je pokračováním fotbalu jinými prostředky, říkali jim ve škole. Opovažte se! Neznali kanoe ani kajaky a do toho pustého světa se jednou přiklackoval Marťan, mladý Rössler-Ořovský, zastavil se na břehu řeky – a dostal nápad.

Bylo mu patnáct, když se rozhodl, že bude vodním skautem. Věděl, co chce. Jen ještě nevěděl, zda jsou nějakí vodní skauti taky na světě. Chtěl plout po řekách, odněkud z daleka, až z hraničních hor, někam daleko, až do moře. Chtěl tábořit na březích řek. Chtěl, aby mu do usínání cinkaly přeje. Tenkrát v roce 1884, to byl hodně neobvyklý nápad.

Obstaral si jednoduchou lodičku stlučenou ze tří prken a pádlo s dvěma listy. Lodička připomínala necky, jen měla špičatou před i zád. Tenkrát, na konci devatenáctého století, se jí ještě říkalo sandolín. Později si pro ni vodáci vymyslí jméno maňásek a Rössler-Ořovský bude prohlašovat, že je to nemožné jméno, ale že to vlastně nevadí, protože je určeno pro nemožnou loď a až se vodáci vytasí s pojmenováním „maňas“ bude Rössler-Ořovský vyskakovat až ke stropu a bude prohlašovat, že to je jméno ohavné a urážející jemnocit, ale že to vlastně nevadí, že ta loď si nic lepšího nezaslouží.

Ta chvíle byla však daleko. Zatím měl ještě sám jen „maňasa“, kterému říkal sandolín, a byl rád, že ho má. Vydal se s ním – společně se svým bratrem Karlem – objevovat neznámý svět. Vyjeli na Berounku – z Nové Huti. Vyjeli na Tichou Orlici – z Ústí nad Orlicí. Vyjeli také na Labe – z Týnce. A všechno bylo poprvé. Poprvé hledali na hladině proudnici. Poprvé je proudnice zanesla pod převislé vrby a otočila jim loď břichem nahoru. Poprvé se vyškrabali na břeh s odřenými koleny. Poprvé vylili z lodičky vodu a pluli dál až k prvnímu loupáku, který jim otočil loď břichem nahoru. Pluli dál a dál – jako v té svaté vodácké písničce, která však ještě tenkrát nebyla na světě – až dopluli k prvnímu zabaláku pod první šlajsnou, který jim taky otočil lodičku břichem nahoru. Bylo to nádherné. Rössler-Ořovský našel svět, který hledal.

Hledat a nenacházet

Hledat a nenacházet

A hledat dál

Jak se jmenoval anglický král, který měl heslo o hledání ve znaku? Nemohl si vzpomenout.

Hledat a nenacházet — A hledat dál

Měl loď na dobrodružné výpravy po neznámých řekách. Byla to skvělá loď. Měl ji rád. Jenže... Zbytečně často se obracela břichem nahoru. Někdy stačilo ťuknout o kámen a už nebyl na vodě, ale ve vodě. Stačila malá vlna a už ji měl na klíně. Do lodi teklo i spárami mezi prkny. Pořád seděl ve vodě. Mohl plout jen v plavkách a v plátěnkách, ale musel počítat s tím, že popluje v mokrých plavkách a mokrých plátěnkách. Pod sedačkou měl malý nepromokavý sáček a v něm peníze – na horký čaj, když dopluge k nějaké hospodě a když mu bude zima, a na studenou limonádu, když dopluge k nějaké hospodě a když mu bude horko – a pak měl v sáčku peníze na vlak, který ho odveze zpátky domů, kde bude zas všechno v suchu.

Kdyby tak mohl mít v lodi ještě suchý svetr. A suché vlněné ponožky. Nebo aspoň jednu suchou vlněnou ponožku. Střídal by v ní levou nohu a pak zase pravou a zase levou... To by bylo nádherné. Plul dál a dál a snil s otevřenýma očima a zuby mu cvakaly zimou. Kdyby nepadal do vody po hlavě možná mohl mít na hlavě suchou čepici. Kdyby...

Tenkrát náš příběh začíná. Tenkrát v roce 1884 Rössler-Ořovský vyplul na řeku jako vodní skaut a dopádl až do vodáckého bájesloví.

Hledal dál loď do peřejí a šlajsen. Věděl, že indiáni stavěli kanoe z březové kůry, ale nevěděl, jak vypadaly. Byl důkladný, když si dal záležet. Na kanoi mu opravdu záleželo. V indiánských příbězích Jamese Fenimora Coopera její popis hledal a nenašel. Odborných příruček o indiánech na konci devatenáctého století moc nebylo. Nevzdával se však. Dostal se ke zprávám o Indiánech Na-Dene ze Severní Kanady. Dozvěděl se spoustu věcí. Třeba o indiánském kmeni Tlingčadi-ne, který plul na kanoích potažených pružnou březovou kůrou mezi jezery Otročím a Medvědí, o Čipewajanech od Hudsonova zálivu, ale plán kanoe stejně nenašel.

Konečně i v dubnu roku 1887, se dočkal úspěchu. Koupil od pana Grunera – snad obchodníka, snad stavitele lodí, nevím – opravdovou kanoi a byl přesvědčen o tom, že je to první kanoe, která se houpala na vlnách Vltavy od té doby, kdy praotec Čech přišel do našich krajín. Rössler-Ořovský byl v sedmém nebi.

Vyjel s kanoi na Vltavu pod Vyšehrad. Kolem zabublal parník. Kanoe se zhoupala na vlnách a nenabrala ani kapku vody. To bylo skvělé. Vydal se výš proti vodě. Pod Barrandov. Do Chuchle. Do modřanské peřeje – a tam, ve vysokých vlnách poznal, že jeho kanoe není tak skvělá, jak si myslel a připustil, že to třeba není ani kanoe. Namaloval si ji do deníku. Měl zas jen maňáska stlučeného ze tří prken, sice s vyššími borty a s přídí pokrytou plátnem proti vlnám, ale s oboustranným pádlem a s indiánským jménem. Rössler-Ořovský slezl ze sedmého nebe zpátky do maňásku a měl vztek na celý svět.

Na jedné ze svých toulek potkal u Vranského ostrova čtyřveslici Blesku. Veslaři začali s Rösslerem-Ořovským závodit. Jen tak. Pro radost ze závodění. Ze začátku si připadali trochu trapně. Čtyři uznávaní závodníci v závodní veslici si to rozdali s klukem v maňásku, ale nikdo lepší na vodě nebyl. Nevěděli, že kluk v maňásku má závodnické srdce. Brzy si připadali dál trapně, ale úplně z jiného důvodu. Kluk roztočil pádlo jako lopatky větrného mlýna, velikým fofrem s ním mával a letěl po hladině jako kdyby ho někdo vystřelil z praku. Vyhrál.

Kormidelník veslařů, jmenoval se Jirka Müller, zuřil.

„Takový skrček v neckách a ujel nám. To se mi snad jenom zdá.“

„Nezlobte se, pane, ale uznejte, já jsem si nezačínal.“

„Nic neuznám. A půjdeš k nám do Blesku. Zapřáhnu tě do čtyřky. Dostaneš pořádně zahulit. Budeš proklínat den, kdy jsi nám ujel. Budeš dřít jako otrok na galejích, to ti slibuju.“

Tak lákavou nabídku nedokázal Rössler-Ořovský odmítnout. Začal závodit za veslařský klub Blesk, ale dál snil svůj starý sen o družině kluků, které jednou budem říkat vodní skauti a se kterou popluje po řekách, které tečou zapomenutými kraji, na lodích, které netečou a ve kterých by měli svetry, vlněné ponožky a stany – stany byly už důležitou součástí jeho snu. A kotlík, ve kterém by vařili guláš. Guláš byl také důležitou součástí jeho snu.

Na čtyřveslici Blesku se přiblížil k jeho splnění. Lodě veslařů byly sice postavené na rychlostní závody – na klidnou vodu, cik cak mezi dvěma jezy – ale když chtěli plout dál mohli si vybrat jen mezi maňáskem a čtyřveslicí.

Rössler-Ořovský vesloval s ostatními závodníky proti proudu Vltavy na nedělních výpravách z Prahy do Štěchovic. Někdy doveslovali až do Svatojánských proudů. Ještě netábořili. Večer se vraceli do Prahy. Veslice seděla na vodě bezpečněji než maňásek. Stačilo položit vesla listem na hladinu a loď se přestala naklánět, ale jen pomalu se otáčela a voda si do ní také vždycky našla cestu.

A ještě něco Rösslerovi-Ořovskému na veslici vadilo. Tam, kam se z veslice díval, tam už byli, ale ke krajině, do které pluli, byl obrácený zády. Tu viděl jen kormidelník. Ne, veslice nebyla loď, kterou hledal, byla jen nejlepší z těch, které už našel.

Na vojnu poslal císař Rösslera-Ořovského do Terstu k námořníkům. Vojna se mu nelíbila. Námořníci se mu ale líbili moc. „Jsme jedné krve, ty a já,“ mohl jim říct a byla by to pravda.

Plavil se na závodní jachtě arcivévody Štěpána, na kutru rytmistra Zuboviče a na cvičné jachtě Societa dela Regate. Všechny byly krásné. Každá jinak. Žádná by se na naše řeky nevešla. Byly moc velké.

Hledal dál.

V té době si obstaral první kajak a vydal se s ním na jugoslávské řeky. Kajak by se na naše řeky vešel. A ani do něho moc neteklo. Měl v něm však málo místa. Hledal loď, do které by se vešel stan a kotlík na vaření guláše. A ještě dost jiných věcí. Ostatně... Vždycky měl raději indiány než Eskymáky.

Rössler-Ořovský se vrátil domů a v roce 1910 si objednal šest kanadských kanoí z Ontaria. Už o Svatodušních svátcích roku 1910 se vypravila skupina vodáků z Českého Yacht klubu do Svatojánských proudů. Po prvé na kanadských kanoích. Po prvé do peřejí jako vystřižených z dobrodružné knížky o indiánech. Byla tenkrát voda, které voraři říkali „záslapní“ a také říkali „Pán Bůh s náma a zlý pryč“, protože záslapní voda byla jiným jménem pro povodeň. Vltava stoupla

o dva a půl metru. Zaplavila potahové stezky podél řeky. Zabaláky v peřejích byly vysoké asi dva metry.

Když dopádlovali do Štěchovic už tam na ně čekali lidé a také reportér z pražských novin na ně čekal, protože skutečnost, že byli tak praštění a chtěli projet Svatojánské proudy při povodni stála za článek v novinách.

„Nahoru se nedostanete, potahová stezka je pod vodou.“

„Nevadí, tak dovezeme kanoe na žebříňáku přes kopec.“

„Dolů se taky nedostanete, protože je povodeň.“

„To nám nevadí.“

„Víte jak vypadají Svatojánské proudy při povodni?“

„Ne, ale chceme to vidět.“

„Kluci neblbněte, to není legrace, to je opravdu povodeň.“

„Máme kanadské kanoe, pro které je povodeň legrace.“

Podle legend – ale také podle té staré reportáže v pražských novinách – tenkrát Svatojánské proudy na nových kanadských kanoích opravdu projeli. V některých místech prý kanoe zmizely ve vlnách, ale pak se zas vynořily a pluly dál, do některých zabaláků se zabořily čumákem a jiným se vyhnuly telemarkem, ale pluly dál, několikrát je nebezpečně rozhoupal zpětný proud, ale otočily se zpátky do vln a pluly dál, až dopluly do Štěchovic a lidi jim plácali a v novinách o tom vyšla reportáž.

„... na takových lehounkách kocábkách pluli...“ napsal o nich reportér.

Moc „lehounké“ vlastně nebyly. Každá kanoe vážila asi padesát nebo šedesát kilogramů.

Sen, který Rössler-Ořovský kdysi snil – mít na lodi vlněný svetr a aspoň jednu suchou ponožku – se za několik let, které od té doby uplynuly, úžasně zlepšil. Už měl lodní pytle, do kterých se vešel stan, dvě skládací postele, dvě sedátka a stolek, nádobí, sekera, polní lopatka, pokrývky, lehké boty a bagančata, tepláková souprava, svetr, flanelová košile, bavlněná košile, oddílový dres – i s námořnickou čepicí s nehtem, ozdobenou klubovým odznakem – i skládací vidličky, lžíce a nože a tak dál. Ještě vezl v kanoi třetí pádlo pro případ, že by svoje přerazil o háčka, který mu včas neohlásil loupák, nebo že by mu uplavalo.

V srpnu se Rössler-Ořovský už vypravil s celou tou přepychovou bagáží na jihočeské řeky. Jeho kanoe měla jméno Commager a plul na ni s Bucharem, se kterým se znal z lyžařských toulek po Krkonoších. Na dvou dalších kanoích pluli jeho kamarádi z Českého Yacht Klubu. Jejich jména neznáme, ale dochovala se jména, která dali svým kanoím. Jedna se jmenovala Michigan druhá Tulák.

Ještě neměli kilometráž, ale už měli na cestu mapu, která jim asi nemohla být moc užitečná, ale Rössler-Ořovský do ní zaznamenával peřeje, slapy, prahy, jezy a vorové propusti a poznámky o tom, jak je překonali a pak snad mohla být užitečná těm, kdo pluli po nich.

Začali Černou – tenkrát se ještě jmenovala Švarcava – pak pluli po Malši a dál po Vltavě do Prahy. Stavěli stany na březích řek. Zapalovali táborové ohně. Noci byly bílé – tolik v nich bylo přízračného třpytu staniolu a stříbra. Měsíc plul po nebi jako prokopnutá meruna. Z lesů se ozýval sýček. Bylo krásně na světě.

V Hluboké musel Buchar plavbu ukončit a Rössler-Ořovský plul dál v Commageru sám a protože tenkrát byla plavba na kanoi po řece událostí, noviny o ní přinesly zprávu a pochválily Rösslera-Ořovského za to, že pádloval z Hluboké až do Prahy sám „utvořiv takto rekord jedním pádlem a při tom kanoje jeho nejela o nic pomaleji, než kanoje ostatní dvěma pádly poháněné.“

Určitě z toho měl radost.

– Na mapě naší vlasti jsou ještě bílá místa.

– Hic sunt leones?

– Ne, lvi tam nejsou, ale kanoisti na kanadských kanoích.

Byl čas zapískat nástup prvního oddílu vodních skautů. Vůdcovskou píšťalkou. Morseovkou. Ná – stup! Čárka – tečka. Ale ještě dřív, než to Rössler-Ořovský udělal, se udála příhoda jistě skoro bezvýznamná v jeho životě, ale stejně si o ní myslím, že o Rösslerovi-Ořovském vypovídá víc než fotografie, na které se mračí, snad ve fraku, ale určitě s bílým vysokým límečkem, s bílým motýlkem a s cvikrem na nose.

Rád se smál. Někdy hodně nahlas. Někdy svým smíchem přehlušil všechny zabaláky pod vorovou propustí. Jindy se zase usmál a měl jsi pocit, že jsou Vánoce. Byl to opravdu bezvadný vodní skaut. Pro každé počasí.

Ještě dřív, než zapískal nástup vodních skautů, vybojoval válku, která pak v kronikách dostala jméno „válka Ořoviců proti Plíškovcům“. Na straně Ořoviců byl Rössler-Ořovský – první mezi rovnými – Štuzig, Carmine, bratři Křečkové, Burgermeister, bratři Rybákové... vodáci Českého Yacht Klubu plující na kanadských kanoích. Na straně Plíškovců byl inženýr Plíška – první mezi rovnými – inženýr Šimek, Járes, Bolča, doktor Jiřikovský... plující na maňascích. Také se té válce říkalo „válka Comassagery proti Gorile“. Druhý název je lepší. Budeme jí tak říkat. Přívrženci Gorily žili v Praze na Židovském ostrově a prohlašovali, že kanoje jsou pro rozmazlené jedináčky, kteří se bojí vody. Přívrženci Comassagery žili v loděnici Českého Yacht Klubu a navrhovali, aby se maňáskáři dali vycpat, protože patří do muzea.

Byla to válka, které kibicovali všichni obyvatelé Zemí koruny české, pokud ovšem odebírali Národní listy, případně jiné noviny, které měly v Českém Yacht Klubu či na Židovském ostrově svého válečného dopisovatele.

Hlas přívržence Gorily: „Na našich řekách se objevili opravdoví gentlemani. Jezdí na lodích, kterým říkají kanadské kanoa a vozí v nich křesla...“

Hlas přívržence Comassagery: „Ne křesla, burane, ale skládací americké sedačky.“

Hlas přívržence Gorily: „...vozí v nich křesla, protože by bylo společensky nevhodné aby gentleman spočinul svým gentlemanským zadkem, třeba na zemi, nebo na placatém kameni. Večer k táborovým ohňům oblékají oddílový dres. Jejich největší starostí je udržet bezvadné puky na kalhotách tohoto dresu. V kapsičce saka nosí bílé krajkové kapesníky. Poznáte je i podle oddílové čepice – dost srandovní bekovky s nehem – ozdobené oddílovým znakem, vyrobeným jednotlivým gentlemanům na míru – vždy v přesném poměru k velikosti gentlemanova ksichtu – z ryzího zlata.“

Hlas přívržence Comassagery: „Na našich řekách lze, bohužel, ještě stále, i když, bohudík, stále vzácněji, vidět trapné postavy maňáskářů. Dres nemají. Bývají oblečení jen do mokrých plavek. Kapesníky taky nemají. Nevadí. Ve všední dny si stejně utírají nosy do rukávů. V neděli však, když vyjedou v plavkách se svými maňásky na řeku, nemají rukávy a poznáme je proto bezpečně podle nudlí u nosu.“

Hlas přívržence Gorily: „My plujeme na řece vyzbrojeni jen svojí odvahou.“

Hlas přívržence Comassagery: „To není odvaha, to je blbost. Opravdový dobrodruh je vyzbrojen na každé počasí. Spí ve stanu.“

Čtenáři novin se váleli smíchy.

Hlas přívržence Gorily: „Spíme v hostincích, ve mlýnech a v hájovnách. Někdy ve stodolách...“

Hlas přívržence Comassagery: „...a někdy v prasečím chlívku.“

Hlas přívržence Gorily: „Živíme se tím co nám domorodci prodají. Nepotřebujeme vozit s sebou plní kuchyň.“

Hlas přívržence Comassagery: „Když maňáskářům domorodci nic neprodají lížou k snídani rosu z trávy. Za kus suchého chleba ponížně děkují. Ru-kuli-kuli-bb-baba... Chtějí říct: rukulíbám. Nedaří se jim to. Zuby jim cvakají zimou. Snaží se tedy domorodcům opravdu políbit ruku. Na to si dejte pozor! Mají nudli u nosu.“

Čtenáři novin se sice dál mohli umlátit, ale současně už pochopili, že se na řekách něco děje, že od hraničních hor neplují už jen vory.

Hlas přívržence Gorily: „Omnia mea mecum porto – všechno své s sebou nosíme. Maňásek uneseme jednou rukou, pádlo máme v druhé ruce a zavazadla se nám vejdu do kapsy u trenýrek. Gentlemani potřebují sluhy, aby jim donesli jejich kanadské kanoa, bedny, kufry, piknikové koše a plédy k řece. Pak je posadí do kanoí. Pak jim naloží zavazadla. Pak jim podají pádla – tou placatou stranou k vodě – a teprve pak se gentlemani z Českého Yacht Klubu mohou vydat za dobrodružstvím. V oddílových dresech.“

Hlas přívržence Comassagery: „Omnia mea mecum porto – všechno, co na řece potřebujeme, máme s sebou. Jsme na řece celý měsíc a jako hrdinové Kiplingových románů v pustinách indických...“

Hlas přívržence Gorily: „Čtou Kiplinga v originále. Tábořit na řekách jim není dost dobré. Pěstují river-camping.“

Někteří čtenáři novin se vydali k řece, aby viděli na vlastní oči živé vodáky. Někteří se na ně jen zblízka podívali, ale někteří na řece zůstali. Než skončila papírová válka Comassagery a Gorily bylo prý na řece vodáků o dost víc.

Přišla zima. Řeka zamrzla. Přívrženci Comassagery a Gorily se dál setkávali, ale už na zasněžených horách, protože byli členy stejného lyžařského klubu a tam jednou večer společně jedli, společně pili a společně si krásně zazpívali. Chtěli sice dál pokračovat v papírové válce Comassagery proti Gorile, ale už je nic nového nenapadlo. Všechnu municí vystříleli.

A tenkrát se odněkud vynořil nápad. Obyčejný. Samozřejmý. Po celou dobu visel ve vzduchu. Stačilo ho jen vyslovit.

Pojedou společně na vodu. Společně budou dávat kanoím i maňáskům dobré a trestné body a pak je na konci plavby sečtou a vítěz odpustí poraženému tu drzost, že se vyjadřoval o jeho lodích neuctivě a dovolí mu, aby ho odprosil. Rössler-Ořovský podal ruku Pliškovi. Sázka byla uzavřena. Na Labské boudě v Krkonoších se to stalo. Kdysi dávno.

Vyjeli brzy na jaře do Kaplice. Čtyři kanoje a pět maňásků. Osm kanoistů a pět maňáskářů. K Malši dovezl kanoistům jejich lodě a nepromokavé lodní pytle pan otec Mach z mlýna pod Sokolkou na dvou žebříňácích.

„Potřebují sluhy, aby jim dovezli jejich kanadské kanoje k řece...“ napsal Járas ze Židovského ostrova do jednoho ze svých jedovatých článků.

Kanoisté dostali první trestný bod a ani nemukli. Než sundali kanoje ze žebříňáků, než je spustili na řeku a než do nich naskládali bagáž, trvalo to věčnost a dostali druhý trestný bod a zase ani nemukli. Byla vysoká jarní voda. Přelévávala se přes jezy. Hned první šlajsna byla se zabalákem. Nastala chvíle, na kterou Rössler-Ořovský čekal.

„Račte...“ poslal maňáskáře, aby pluli první.

První maňáskář zmizel ve vlnách a pak se v bílé pění objevila jeho noha, pak hlava, ale hned zase zmizela, a konečně se dostal ke břehu, bleskově vylil loď, vrátil ji na vodu a hnal se hledat pádlo, které už dávno proud unášel, pádloval za

ním rukama jako kluci, když jezdí v neckách, a byl na něho krásný pohled. Rössler-Ořovský se šklebil jako čert. „Račte...“

Druhý maňáskář také vyplul z vln břichem nahoru. Třetí se vyhnul velké vlně pod šlajsnou telemarkem, ale nabral. Kanoisté mlčky přihlíželi. Skoro soucitně si prohlíželi vymáchané maňáskáře. Potom nasedli do svých kanadských kanoí a projeli zabalákem jako kdyby se nechumelilo. Trestný bod pro maňásky.

U Velešína lovil pan děkan pstruhy a když viděl přijíždět maňáskáře velice se divil. „Na takových malých lodičkách? Jen v plavkách? Opravu plujete až do Prahy?“ Maňáskáři chtěli uhrát ze setkání bod.

„Obdivoval se naší odvaze.“

„Nesmysl. Ťukal si prstem na čelo, protože nemohl pochopit...“

„Je to katolický velebníček a chápat nepochopitelné události má v pracovní náplni.“

Pluli k další šlajsně se zabalákem. Maňáskáři v něm opět zahučeli. Opět dostali trestný bod. A tak dál. Maňáskáři spali někdy u hajného v kůlně na seně, jindy na šalandě ve mlýně... Kanoisté spali pod stany.

Trestných bodů pro maňáskáře přibývalo. Jeden z posledních uhádali na Vltavě pod Hlubokou. Kanoisté si oblékli oddílové dresy a šli si prohlédnout zámek. Maňáskáři měli jen mokré plavky. Plátenky jim dávno uplaval. Pluli bosí. Protestovali.

„Návštěvy zámků nepatří k vodní turistice, kašpaři.“

„Návštěvy zámků,“ ohradil se uhlazeně jeden z kanoistů, „patří k všeobecnému vzdělání. To bys měl vědět, ty moulo. Jenže takové drbany, jako jste vy, by do zámku nepustili.“

Potom pluli dál. Všechny kanoje projely hlubockou šlajsnou na jedničku. Všechny maňásky šlajсна udělala. V hlubocké oboře tábořili pod Karbanickou skálou. Byla teplá noc. Oheň praskal. Seděli v kruhu kolem plamenů spojeni jejich zlatavou září. Ve větvích stromů rozkvétaly, jedna po druhé, letní hvězdy. Maňáskářům se nechtělo jít spát do dřevařské kůlny.

„Kluci, nechte nás přespat s vámi ve stanech.“

„Rádi, opravdu moc rádi,“ odpověděl Rössler-Ořovský. „Všechny hříchy jsou vám odpuštěny. Dostanete harfy a svatozáře.“

„A taky deky?“

„A taky deky. Vezeme rezervní celou cestu jen pro vás, holátka.“

Tak skončila válka přívrženců Comassagery proti Gorilám. Než dopluli do Prahy napočítali kanoím čtyři trestné body. Maňáskům padesát dva. Kanoje nasbíraly dvacet osm dobrých bodů. Maňásky jen čtyři. Maňáskáři vstoupili do Českého Yacht Klubu. Židovský ostrov osiřel.

O prázdninách roku 1915 vyplul Rössler-Ořovský na vodu s družinou Bobrů Druhého pražského oddílu. Vydali se dolů po řece ze Světlé nad Sázavou. U mola Českého Yacht Klubu přistáli za šest dní.

Rössler-Ořovský učil skauty samé obyčejné věci. Třeba jak vlézt do kanoe a nevy-
padnout druhou stranou ven. Jak držet pádlo v rukách. Jak s ním pádlovat.

„Jednou rukou uchopíš pádlo za hlavici, druhou těsně nad listem. A zaber! Víc se
předkloň! Ještě víc! Pádlo kolmo do vody! Neulejvej se! Zaber!“

Jeho vystupování bylo stejně vypulírované jako jeho zevnějšek. Měl ještě oddílový
dres Českého Yacht Klubu. Už brzy si také oblékne skautský kroj, ale bude v něm
stejně vypulírovaný, protože patřil k nóbl lidem. To každý poznal hned. Když však
učil na „voleji“ nad šlajsnou pádlovat kluky z družiny Bobrů dovedl řvát jako starý
otrokář.

„Gou – á – gou – a – gou – za – ber – po – řádně zaber!“

Voda nad propustí byla hladká jako celofán a kanoe na ní kreslily své geometrické
obrazce. Potom naložili bagáž a vypluli. Rössler-Ořovský učil dál kluky z družiny
Bobrů samé obyčejné věci. Jenomže tenkrát nebyly obyčejné.

„Háček ti pořád obrací loď ze směru? Jsi kormidelník? Jsi! Tak kormidluj! Kont-
ruj!“

Dopluli do prvních peřejí. Kluci měli oči na štopkách.

„Opři se o vodu! Kanoe se ti nepřevrhne, ale má chuť to udělat. Polož pádlo
listem na vodu! Daleko od lodi. Dál! Ještě dál! Hranu listu zvedni trochu do-
předu. Když to neuděláš zařízneš se pádlem do vody a poletíš za ním tak rychle,
že se tomu ani nestačíš podívat. Je to jasný? Tak jedem!“

Museli umět také přitahovat loď. Do stran se kanoím moc nechtělo. Měly vysoký
kýl. Točily se pomalu.

„Vykleň se! Pádlo kolmo do vody! Přitahuj osmičkama! Co nejdál od lodi! Pádlo
kolmo do vody, jinak to nemá smysl! Kol – mo! A jedem!“

Dojeli k první šlajsně. Voda pod ní dělala pěkný brajgl.

„A jedem!“

Měli nepropustné lodní pytle. Americké. Bezvadné. Jejich jedinou nevýhodou
bylo, že trošku propouštěly vodu. Když plavaly ve vodě dlouho, tak ji propouštěly
trošku víc. Jednu kanoi zabalák udělal.

„Takovou šupu jsem nečekal,“ omlouval se kormidelník, když vytahovali loď na
břeh. Vylili ji. Pochytali lodní pytle ještě dřív, než je stáhl proud. Samé obyčejné
věci. Jedna kanoe projela zabalákem asi jako nůž dortem – dortem se spoustou
šlehačky, protože vysoká vlna pod vorovou propustí se na vrcholu bíle lámala.
Kormidelníkovi šly z té vlny oči šejdrem a když projel cítil se jako d'Artagnan. Ne
dlouho. Část té vlny, kterou tak bezvadně prořal, se přelila do kanoe a jejich
nepropustné lodní pytle v ní začaly plavat.

„Fofrem ke břehu! A ždímat loď!“

„Přistáváme špičkou proti proudu! Háček přidrží loď! První vystoupí na břeh zadák.“

Když večer postavili stany na kraji lesa viselo mezi dvěma stromy na koníčkovací šňůře několik ukřižovaných košil.

Kohni se Rössler-Ořovský choval s vybranou zdvořilostí. K těm, kteří k jeho táborovému ohni přicházeli, taky. Ke každému byl plný pochopení. Chápal, že vodák, který má mokré tenisky, by byl rád, kdyby byly ráno suché. Chápal, že by mokřím teniskám prospělo, kdyby je zavěsil na klacek zabodnutý šikmo nad okraj ohniště. Kdyby je však zavěsil nad okraj jeho ohniště, pak by měl dál mokré tenisky a sám by byl taky mokřím, protože by ho Rössler-Ořovský asi hodil do vody. „Pro jeho vlastní dobro,“ jak říkával o moc let později Hop, kormidelník družiny Vlaštovek. „Z důvodů výchovných.“

Když měl čas, rozdělával táborový oheň po indiánsku, třením dřev. Když neměl čas, taky rozdělával oheň po indiánsku třením dřev, protože na důležité věci si čas vždycky udělal.

Táborový oheň byl pro Rösslera-Ořovského důležitý. Dokázal spojit vodáky svou mihotavou září někdy už navždycky. Jen když přistáli až pozdě večer škrtl sirkou pod suchými větvičkami, nebo pod smotkem březové kůry.

Rád vypravoval u ohně příběhy o řece, rád naslouchal příběhům o řece, které vypravoval někdo jiný, ale někdy taky rád u ohně mlčel a jen se díval do plamenů – do té nejstarší televize na světě, která se od té dnešní liší hlavně tím, že má lepší program.

Rád u ohně zpíval. Je to zvláštní, ale některé písničky, které se nám doma líbí, na řece u táborového ohně doma nejsou. Rössler-Ořovský byl první, kdo u nás tábořil jako vodní skaut a taky byl první, kdo si toho všiml a začal sbírat staré vorařské písně, které byly u vody doma. „Já jsem plavec od vody,“ „Podlužnická,“ „Purka-rečtí plavci“...

Některé verše dávných vorařských litanií jsou dneska už skoro nesrozumitelné.

Když jsme připluli

na první vrata

volá pantáta

chyťte rúdlata...

Některá slova se potopila do vorařského slovníku – vyšel v Jihočeském nakladatelství – a už nikdy z něho nevyplavou.

„Vrata“ říkali voraři vorovým propustím, „pantáta“ byl plavec s vrátenským patentem, kapitán voru, a „rúdlata“ byla vorařská vesla.

Rössler-Ořovský byl Marťan. Objevitel nových světů. Byl to kouzelník v plášti posíťem hvězdami a jednou, jen tak, mimochodem, vytáhl z rukávu píseň ušitou na

míru k táborovému ohni vodáků. Složil ji sám – a pak už nikdy žádnou jinou – a pojmenoval ji: „Plujeme po řece Vltavě“.
Podle historiků byla první písničkou k táborovému ohni a až po ní přišly všechny ostatní.

U táborových ohňů Rösslera-Ořovského si vodáci vypravovali totéž, co si u táborových ohňů vypravují dneska. Kdo se udělal a jak moc to žbluňklo. Věčný námět.

- Kdybys jel tu šlajsnu telemarkem...
- Kdyby.
- Měli jste mít odlehčenou příď. Měli jste si dát bagáž k zadákovi. Měli jste si dát bacha. Háček si měl sednout doprostřed kanoe.
- Měl jsem z toho zamotanou šišku.
- Měl jsi jet v singlu.
- To teď vím taky. Proč jsi mi to neřekl nad šlajsnou?
- Měli jste jet bez bagáže.
- Měli.

Několik let jsem se setkával s doktorem Vladimírem Denksteinem a poslouchal jeho vzpomínání na Rösslera-Ořovského. V době, kdy společně plul s Rösslerem-Ořovským, studoval historii – později se stal ředitelem Národního muzea v Praze – snad proto mu utkvěla nejvíc podivuhodná hra, kterou si Rössler-Ořovský pro kluky vymyslel. Nevím, zda zazněla i u prvních táborových ohňů skautské družiny Bobrů, zda se k ní vracel a zda byla jeho věčnou hrou. „Vymysli si příběh“ mohla by se jmenovat. Vladimír Denkstein mi o Rösslerovi-Ořovském vypravoval...

„Znal naše řeky opravdu dobře, ale nestačilo mu znát řeky, které tady teď tečou, chtěl vědět jaké to bylo na řekách kdysi dávno. Někdy, když byla zima a už nemohl plout po řekách, a ještě nebylo dost sněhu a nemohl se vydat do hor, zahrabal se v archívech a hledal v nich historii vodáků.

O vorařích věděl skoro všechno. Našel příběh Petra Voka z Rožmberku plujícího na pramici – na prapramici – ale nejraději vypravoval příběh rytíře Zachaře z Pašiněvsi. To byl český dobrodruh, který se v první polovině šestnáctého století dostal s misionáři na sever a přinesl si domů eskymácký kajak. Dostal ho pak od krále do svého erbů.“

Od té doby uplynulo asi pět set let. Jak vypadal tenkrát svět? Kolumbus v něm na své vlajkové lodi objevil Ameriku. Slavný španělský mořeplavec Magellan vyplul se svojí flotilou na první cestu kolem světa. Misionáři putovali daleko na sever a také objevovali nové světy. Z jedné takové výpravy se vrátil český rytíř Zachař z Pašiněvsi s eskymáckým kajakem.

Mohl se s ním dostat skoro až k pramenům řek, kam nepronikly vory ani dlabané čluny. Mohl se dostat do hraničních hor, kde se ukrývali psanci. Mohl se dostat do míst, kam žádné cesty nevedly. Mohl se dostat do šumavských rašelinišť. Potkával na svých plavbách medvědy, ale také bandity. Medvědů i banditů bylo tenkrát u nás dost – ale kdo ho viděl, jak sedí na řece, vyskočil metr dvacet a letěl od něho tak rychle, že se mohl přerazit, protože měl pocit, že potkal vodníka. V té hluboké tůni seděl na vodě, kolena pod bradou a šklebil se. Bylo to strašný.

„Co mohl na svém kajaku prožít pan Zachař z Pašiněvsi?“ ptal se Rössler-Ořovský a jeho oči ve světle plamenů rudě zaplály. „Až něco vymyslíte, můžete nám to vypravovat.“

Vladímir Denkstein si nezapamatoval žádný příběh, který pak vodáci u táborového ohně vypravovali, ale třeba jen proto, že už tenkrát studoval dějiny na univerzitě a před vymyšlenými příběhy dával přednost archivním listinám s pořádnou pečeti a podepsaných pokud možno čitelně. Otázku Rösslera-Ořovského si však zapamatoval.

„Co mohl na svém kajaku prožít pan Zachař z Pašiněvsi?“

Pokud byl u táborového ohně nějaký Kim z družiny Vlaštovek třeba se zeptal:

„Říkal jsi, že Zachař byl rytíř?“

„Byl.“

„A to plul na kajaku v brnění?“

Pokud byl u táborového ohně nějaký Hop, kormidelník družiny Vlaštovek, vzal Kima do zubů a nesl ho směrem k řece. A pak si kluci vymýšleli příběhy rytíře na kajaku. Na nočním nebi se rozhořivaly ohničky hvězd. Dole pod břehem zvonila peřej. Rössler-Ořovský přiložil do ohně několik větviček. Mokrý dřevo začalo pištět jako rozzlobená kočka.

„Co mohl prožít na svém kajaku pan rytíř Zachař z Pašiněvsi?“

Byla to jedna z krásných her, které si pro skauty Rössler-Ořovský vymyslel. Škoda, že jsme na ni zapomněli.

Z družiny Bobrů vytvořil Rössler-Ořovský v roce 1918 První oddíl vodních skautů. Dal mu i klubovnu – hausbót postavený v dílně pana Šíleného v Týně nad Vltavou – šíleně krásný hausbót a byl prvním hausbótem, který se kdy houpal na vlnách Vltavy.

Když byl klukům Prvního oddílu vodních skautů malý přestěhovali se do klubovny na Střeleckém ostrově a potom do vodárenské věže na smíchovské straně štítkovského jezu.

Rössler-Ořovský se stal prvním starostou Svazu junáků – skautů a skautek v dubnu roku 1919.

Rössler-Ořovský byl především... Napsal jsem tu větu a nevím, jak dál.
Rössler-Ořovský byl především závodník. V roce 1893 se stal mistrem veslařem „Zemí koruny české“ v závodech na skifu. Vyhrával mezinárodní závody v Terstu, Capo d'Istria, Piranu a Celovci. Vyhrál mezinárodní závod ve skifu v Benátkách a vyhrál tam i první cenu italského korunního prince v dvojkách s kormidelníkem.

Jako rychlobruslař vyhrál mezinárodní závod v Bledu. Sbíral medaile také na závodech ve Francii. V Terstu závodil na jachtách.

Rössler-Ořovský byl především zakladatel sportovního života u nás. Založil Český Yacht Klub, Český tenisový klub, Bruslařský závodní klub a upravil první pravidla fotbalu a hokeje, byl prvním lyžařem, založil Svaz kanoistů království českého...

Rössler-Ořovský byl především sportovním novinářem, seznamujícím čtenáře Zemí koruny české se sportem, který byl v jeho dobách ještě podezřelý a zakazovaný.

Rössler-Ořovský byl především sekretářem našeho olympijského výboru v Athénách, v Londýně, ve Stockholmu, v Antverpách a v Amsterdamu. Byl to on, kdo přišel v roce 1899 s nápadem uspořádat v roce 1900 lyžařské soutěže v Krkonoších jako první zimní olympijské hry a předložil tento návrh zakladateli novodobých olympiád Pierre de Coubertinovi.

Rössler-Ořovský byl především vodní skaut.

„Vodní skaut, který k nám spadl z Marsu“, je kapitolou z chystané knihy Otty Janky „Příběhy psané pádlem na vodu“, kterou k vydání připravuje nakladatelství LEPREZ

Rössler-Ořovský stál i u zrodu Českého olympijského výboru v roce 1899
Na fotografii s týmem sportovců pro Olympijské hry 1924

Rössler-Ořovský seznamuje předsedu světového olympijského výboru
Coubertina s českým skautingem (Císařská louka v Praze r. 1925)

Rössler-Ořovský (konečně v cylindru) s českým úspěšným tenistou Ladislavem Žemlou na Olympijský hrách r. 1912 ve Stockholmu

Vydalo Občanské sdružení ČIN jako účelovou publikaci ke 100. výročí založení Českého olympijského výboru spoluzakladatelem, všestranným sportovcem a skautem Josefem Rösslerem-Ořovským

●
Grafická úprava a pre-press Josef Přech.
© Otto Janka - Ropim, 1999